

**ΚΕΙΜΕΝΟ: ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ / ΕΘΝΟΛΟΓΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ / ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΑΝΕΣΤΗΣ ΡΕΚΚΑΣ, ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ: Π.Τ.Ι.
ΕΤΒΑ BANK, ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ**

Υφαινοντας ΤΟ ΜΕΤΑΞΙ ΣΤΟ ΣΟΥΦΛΙ

Ακόμα και η πιο σύντομη επαφή μαζί του αφήνει μίαν ανάμνηση αξεπέραστης απαλότητας.

Είναι **το φυσικό μετάξι**, ένα από τα πιο στιλπνά, φινετσάτα και αιθέρια δημιουργήματα του ανθρώπου και της φύσης.

**Μεταφορά
μορεόφυλλων,
που
αποτελούν την
απαραίτητη και
μοναδική
τροφή του
μεταξοκώ-
ληκα.**

Σε πουκάμισα, φουλάρια και γραβάτες, σε φορέματα, παλιούς τσεβρέδες ή κομπότατα χειροτεχνήματα, η αίσθηση της υφής του μεταξιού είναι μοναδική και ασύγκριτη. Καμιά άλλη φυσική ή τεχνητή ίνα δεν συνδυάζει την ποιότητα, λεπτότητα και καθαρότητα του μεταξιού.

Πολύτιμο, σπάνιο και απαγορευμένο στους "κοινούς θνητούς" για χιλιάδες χρόνια, γεννημένο με τρόπο θρυλικό στα βάθη της Ανατολής, το μετάξι εξακολουθεί, παράλληλα με το χρυσό, να διατηρεί αναλλοίωτη τη λάμψη του ανά τους αιώνες. Η ιστορία του μυθική, ο τρόπος παρασκευής του πολύπλοκος, γεμάτος ιδιαιτερότητες και λεπτές ισορροπίες, που αν έστω και λίγο διαταραχθούν, επηρεάζουν καταλυτικά την ποιότητα ή ακόμα και την δημιουργία του.

Αυτόν, τον άγνωστο στους πολλούς, "δρόμο του μεταξιού", που περιλαμβάνει όλα τα διαδοχικά στάδια, από την εκτροφή του μικρούλη μεταξοκώληκα ως το τελικό προϊόν που

όλοι θαυμάζουμε, θα προσπαθήσουμε ν' ανακαλύψουμε μέσα από το γλαφυρό και απόλυτα διαφωτιστικό κείμενο που μας εμπιστεύθηκε η **Ανδρομάχη Οικονόμου**, εθνολόγος και προϊσταμένη του τμήματος μουσείων του ΠΤΙ ΕΤΒΑ.

Τα βήματά μας μας οδηγούν στο Σουφλί, τον τόπο που περισσότερο από κάθε άλλον στην Ελλάδα δικαιούται τον τίτλο της **"πατρίδας του μεταξιού"**. Θα είναι ένα οδοιπορικό συναρπαστικό, γεμάτο εκπλήξεις για τον αμύητο.

Ας το απολαύσουμε.

ΤΟ ΜΕΤΑΞΙ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

Είναι πολύ παλιά η ιστορία της ανακάλυψης του μεταξιού, χάνεται στα βάθη των αιώνων κάπου στη μακρινή Ασία. Σύμφωνα λοιπόν με μια κινέζικη παράδοση η αυτοκράτειρα His-Ling-Shi το 2640 π.Χ. περίπου ανακάλυψε τυχαία το ζετύλιγμα της μεταξωτής κλωστής, όταν

ένα κουκούλι άγριου μεταξοσκώληκα έπεσε μέσα στο καυτό της τσαί. Από τότε η αυτοκράτειρα έκανε συστηματική εκτροφή του μεταξοσκώληκα στα ανάκτορά της και τα μαθήματα σηροτροφίας παρακολουθούσαν υποχρεωτικά οι Κινέζες, ανεξάρτητα από την κοινωνική τάξη που ανήκαν. Για μεγάλο χρονικό διάστημα τα προϊόντα της νέας αυτής παραγωγής παρέμειναν αποκλειστικό προνόμιο του αυτοκράτορα, των συγγενών του, καθώς και των ανώτερων αξιωματούχων. Οι κοινοί θνητοί δεν είχαν πρόσβαση στα πολύτιμα μεταξωτά υφάσματα. Εξάλλου οι Κινέζοι απαγόρευαν με αυστηρούς νόμους τη διάδοση της σηροτροφίας, ενώ η εξαγωγή των σπόρων του μεταξοσκώληκα τιμωρείτο με θάνατο. Επιτρέπετο η εξαγωγή μόνον κατεργασμένων νημάτων και υφασμάτων. Τέτοια κέντρα εμπορίας μεταξιού ήταν η Ιαπωνία, οι Ινδίες και η Περσία. Το μετάξι και τα μεταξωτά υφάσματα

ήταν γνωστά στους Έλληνες της Μικράς Ασίας ήδη από τον 9ο π.Χ. αιώνα, πίστευαν όμως ότι ήταν φυτική ίνα. Στην αρχαία Ελλάδα το μετάξι γίνεται γνωστό χάρη στις εκστρατείες του Μ. Αλεξάνδρου (336-323 π.Χ.). Θέλοντας να εξιχνιάσει τον τρόπο παραγωγής του μεταξιού ο Αλέξανδρος στέλνει φούσκες μεταξοσκώληκα στον δάσκαλό του Αριστοτέλη, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Ο Αριστοτέλης πάντως ήταν ο πρώτος που διαπίστωσε, ότι το μετάξι είναι ζωικό προϊόν και μάλιστα έκανε λόγο για ένα είδος "σκώληκος μεγάλου", του οποίου περιγράφει τις μεταμορφώσεις αλλά και την διαδικασία τραβήγματος της κλωστής. *"Εκ δε τούτου του ζώου και τα βομβύκια αναλύουσι των γυναικών τινες, αναπνηνιζόμεναι κάπειτα υφάινουσι"* (Αριστ., Historia Animalium V. XIX, 551 b). Στα Ρωμαϊκά χρόνια το μετάξι έχαιρε μεγάλης εκτίμησης. Η πορφυρή μέταξα ήταν αποκλειστικό προνόμιο

**Κόψιμο
μορεόφυλλων
για το τάισμα
των
μεταξοσκωλή-
κων σε μικρή
ηλικία**

του αυτοκράτορα, ενώ μεταξωτά ενδύματα φορούσαν και οι αξιωματούχοι του κράτους καθώς και μερικοί ευκατάστατοι ιδιώτες. Έτσι το μεταξύ απέκτησε μεγάλη ζήτηση και έγινε συνώνυμο της πολυτέλειας και διακριτικό της αριστοκρατικής τάξης. Η αξία του ήταν τεράστια, ίση με αυτή των πολυτίμων λίθων και του χρυσού.

Και ερχόμαστε στα χρόνια του Βυζαντίου. Οι Πέρσες έλεγχαν το εμπόριο της μετάξης μέχρι τον 5^ο

τας και κυρίως της Θήβας συναγωνίζονταν σε ποιότητα αυτά της Κωνσταντινούπολης. Έτσι κατά τον 16ο ως τον 20ο αιώνα, στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο, όπου ευνοείται η καλλιέργεια της μουριάς, η σηροτροφία αναπτύσσεται από τη Λακωνία ως τη Θράκη, δημιουργώντας γνωστά σηροτροφικά κέντρα, όπως τη Μάνη, το Μυστρά, την Καλαμάτα, Άνδρο, Ζαγορά, Χίο, Αγιά, Έδεσσα, Γουμένισσα και βεβαίως το Σουφλί. Στο σταυροδρόμι της Ανατολής και

μ.Χ. αιώνα. Τότε όμως, σύμφωνα με την παράδοση, Βυζαντινοί μοναχοί που είχαν σταλεί από τον Ιουστινιανό για να διαδώσουν τη χριστιανική θρησκεία, τοποθέτησαν κρυφά μέσα στα ραβδιά τους μεταξόσπορο και τον μετέφεραν στην Πόλη. Η επεξεργασία του μεταξιού αναπτύχθηκε εκεί σε κλειστές συντεχνίες και για πολλούς αιώνες αποτέλεσε κρατικό μονοπώλιο που έντυνε την αυτοκρατορική αυλή. Στη συνέχεια η σηροτροφία διαδόθηκε στην κοντινή Θράκη και μετά στη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Πελοπόννησο. Μετά τον 11ο αιώνα τα εργαστήρια της Θεσσαλονίκης, της Τραπεζούν-

Δύσης, το Σουφλί αποτελεί για την ιστορία της νεότερης Ελλάδας ένα από τα σημαντικότερα σηροτροφικά και μεταξουργικά κέντρα κατά τον 19ο και 20ο αιώνα. Πριν από τον χωρισμό της Θράκης με τη Συνθήκη του Νεϊγύ το 1919, το Σουφλί διέθετε εύφορους μορεώνες 16.000 στρεμμάτων, που απλώνονταν στα ορεινά του αλλά κυρίως στον εύφορο, από την ιλύ του Έβρου, κάμπο του. Μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα στην Ελλάδα μόνον οικοτεχνίες υπήρχαν στις σηροτροφικές περιοχές. Στις αρχές του 1900 όμως εμφανίζονται τα πρώτα νηματοουργεία και υφαντήρια στην Αθήνα, στο Βόλο και κυρίως

Σε πλήρη ανάπτυξη πια ο μεταξοσκώληκας, καταβροχθίζει καθημερινά τεράστιες ποσότητες μορεόφυλλων.

Τάισμα των μεταξοσκώληκων στα κρεβάτια εκτροφής (αριστερά)

Με την διεξαγωγή του εκπαιδευτικού προγράμματος στο Μουσείο Μετάξης τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στην εκτροφή μετασοκωλήκων

Μετασοκωλήκας μόλις έχει ξεκινήσει να πλέκει το κουκούλι του πάνω στα κλαδιά κάνοντας κυκλικές κινήσεις με το σώμα του

στο Σουφλί. Εκεί η σηροτροφία, δηλαδή η εκτροφή του μετασοκωλήκα, συνδέθηκε με μια σημαντική μεταξοβιομηχανία με τους **Αζαρία** και **Πά-πο** το 1908, **Τζίβρε** το 1920, **Χατζησάββα** το 1925, **Τσακίρη** το 1954, που, σε συνδυασμό με την οικοτεχνική μεταξουργία, κατέκτησαν την ευρύτερη αγορά. Έτσι το μετάξι αποτέλεσε το συνώνυμο της πόλης του Σουφλίου.

Ποια ήταν όμως η πορεία του μεταξίου στη Δύση; Αρχικά (από τον 1ο μ.Χ. αιώνα) λειτούργησαν οι περιφημοί "**Δρόμοι του Μεταξιού**", που συνέδεσαν την Κίνα με την Ευρώπη, δηλαδή ουσιαστικά την Ανατολή με τη Δύση. Οι δρόμοι αυτοί διέσχιζαν το κέντρο του Ασιατικού οροπεδίου κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες και κάλυπταν μια απόσταση που ξεπερνούσε τα 8000 χιλιόμετρα. Για 1600 χρόνια τα εχθρικά και επικίνδυνα αυτά ορεινά μονοπάτια λειτούργησαν ως διάυλος επικοινωνίας λαών και πολιτισμών, βοηθώντας στην ανταλλαγή ιδεών, τεχνολογιών, επιστημών και γνώσεων. Στη Δύση (Ισπανία, Σικελία) η σηροτροφία μεταφέρθηκε από τους Άραβες το 730 μ.Χ., η κυρίως όμως καλλιέργεια παρέμεινε στη Βυζαντινή αυτοκρατορία. Την περίοδο των σταυροφοριών οι Λατίνοι έπαιρναν αιχμαλώτους σηροτρόφους από τις

βυζαντινές κτήσεις που καταλάμβαναν, με σκοπό την βελτίωση της παραγωγής και την καλύτερη οργάνωση των εργαστηρίων τους.

Από τον 16ο αιώνα και μετά, η οργάνωση των εργαστηρίων γίνεται βιομηχανική και μετά τον 18ο αιώνα γνωρίζει μια συνεχή τεχνολογική εξέλιξη. Παράλληλα με την ακμή της γαλλικής και ιταλικής σηροτροφίας και μεταξοβιομηχανίας, αρχίζει το 1800 περίπου και η ανάπτυξη της αμερικανικής μεταξοβιομηχανίας, που επηρέασε αποφασιστικά τον παγκόσμιο κλάδο της μεταξουργίας. Την ίδια εποχή (19ος αιώνας) το ακατέργαστο μετάξι χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή γυναικείων καλτσών, δημιουργώντας έτσι τον χρυσό αιώνα της μεταξοβιομηχανίας. Η Λυών ειδικεύεται στην παραγωγή μεταξωτών υφασμάτων, ελέγχοντας το εμπόριο στην Ν.Α. Μεσόγειο. Στην περιοχή αυτή και συγκεκριμένα στη Θράκη, Βιθυνία, Συρία, Παλαιστίνη και Κύπρο, καλλιεργούν το κουκούλι με αποκλειστικό σκοπό την εξαγωγή του.

Γύρω στο 1870 η Ιαπωνία προσκάλεσε εμπειρογνώμονα από τη Γαλλία ενώ Ιάπωνες σηροτρόφοι και επιστήμονες ταξίδεψαν στη Γαλλία και Ιταλία για να μελετήσουν τις νέες μεθόδους τεχνικής της μεταξουργίας. Παράλληλα άρχισε να μελετάται η

κατασκευή του τεχνητού μεταξιού και η παραγωγή τεχνητών ινών. Το 1891 ο Γάλλος Chardonnet πέτυχε να ιδρύσει εγκατάσταση παραγωγής ρεγιόν (τεχνητό μετάξι) από νιτροκυτταρίνη. Ακολούθησε η παραγωγή διαφόρων ειδών τεχνητών ινών, που δεν μπόρεσαν όμως να υποκαταστήσουν το φυσικό μετάξι.

Το 1938 στην Αμερική η νεοεφευρεθείσα ύλη νάιλον αντικατέστησε το μετάξι που αποτελούσε το κύριο προϊόν κατασκευής γυναικείων καλτσών. Με την έκρηξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου το ακατέργαστο μετάξι χρησιμοποιήθηκε μόνο στην κατασκευή αλεξιπτωτών. Μετά τον πόλεμο η μεταξουργία περιορίστηκε λόγω του ανταγωνισμού των συνθετικών ινών. Σήμερα η μεγαλύτερη παραγωγή μεταξιού γίνεται στην Κίνα, ενώ το 50% της παγκόσμιας παραγωγής μεταξιού χρησιμοποιείται στην Ιαπωνία κυρίως για είδη ένδυσης. Η Ιαπωνία, που υπήρξε η χώρα με τις μεγαλύτερες εξαγωγές ακατέργαστου μεταξιού είναι σήμερα και η μεγαλύτερη χώρα εισαγωγής και κατανάλωσής του.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Αν η πορεία του μεταξιού στους αιώνες είναι γεμάτη θρύλους,

μυστικισμό και γοητεία, εξίσου συναρπαστική είναι η παραγωγή του μεταξιού, που περνάει από δυο σαφώς διακριτές διαδοχικές φάσεις: α) την εκτροφή μεταξοσκωλήκων (σηροτροφία) και β) την επεξεργασία του κουκουλιού (μεταξουργία).

Η σηροτροφία χρησιμοποιεί ως "πρώτη ύλη" τα μορεόφυλλα και ως εργάτες τους μεταξοσκώληκες και διαρκεί περίπου 40 ημέρες. Ξεκινάει με την εκκόλαψη του σπόρου και φτάνει ως το "ξεκλάδωμα". Η παραγωγή του μεταξόσπορου γινόταν ως το 1960 από ντόπιους σποράδες εκπαιδευμένους στην Προύσα και στην Αθήνα. Τα τελευταία χρόνια διανέμονται στους παραγωγούς μεταξοσκώληκες λίγων ημερών από τις κατά τόπους υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας και πρόκειται για βελτιωμένες φυλές πολυυβριδίων. Ας παρακολουθήσουμε όμως από κοντά τα διαδοχικά στάδια εκτροφής του μεταξοσκώληκα, που στην ουσία αποτελούν την πρώτη φάση παραγωγής του μεταξιού, την σηροτροφία.

Εκκόλαψη

Η εκκόλαψη του σπόρου είναι το πρώτο στάδιο της εκτροφής του μεταξοσκώληκα και γίνεται στο τέλος Απριλίου με αρχές Μαΐου. Τα αυγά

Τα ξερά κουκούλια, πριν αναπηνισθούν, έπρεπε να καθαρισθούν από τα γνάφαλα δηλ. τις κλωστές που ρίχνει ο μεταξοσκώληκας για να στηρίξει το κουκούλι του από τα κλαδιά.

Το ξεκλάδωμα δηλ. το μάζεμα των κουκουλιών από τα κλαδιά είναι σωστό πανηγύρι ύστερα από μια 40'ήμερη εντατική εργασία για τις οικογένειες των παραγωγών

Οι τρεις μεταμορφώσεις από τις οποίες περνά κατά τη διάρκεια της εκτροφής του ο μεταξοσκώληκας: από το αυγό βγαίνει το σκουλήκι που στη συνέχεια γίνεται χρυσαλλίδα και βγαίνει από το κουκούλι ως πεταλούδα.

Πεταλούδες που μόλις έχουν ζευγαρώσει και έχουν γεννήσει τα αυγά τους. Οι πεταλούδες μετά τη γέννηση των αυγών πεθαίνουν.

του μεταξοσκώληκα (μεταξόσποροι) είναι τοποθετημένα σε μικρά παραλληλεπίπεδα πλαίσια, τα "**κουτιά**". Το κάθε κουτί αποτελεί μονάδα μέτρησης στη σηροτροφία και μέχρι το 1980 περίπου, ένα κουτί περιείχε σπόρο βάρους 25 γραμμαρίων με έναν αριθμό περίπου 40.000 αυγών (μεγάλο κουτί). Σήμερα κάθε κουτί ζυγίζει 12.5 γραμμάρια και περιέχει 20.000 αυγά (μικρό κουτί). Τα αυγά του μεταξοσκώληκα (οι μεταξόσποροι), που το μέγεθός τους δεν ξεπερνά το κεφάλι μιας καρφίτσας, εκκολάπτονται για 12 με 15 ημέρες σε θερμοκρασία 20ο - 25οC. Εκτός από την θερμοκρασία οι συνθήκες εκκόλαψης κατά την διάρκεια αυτών των 15 ημερών επώασης απαιτούν υγρασία 75% κατά τις τρεις πρώτες ημέρες και 80% κατά τις υπόλοιπες. Σε όλη την περίοδο της επώασης ο φωτισμός 18 ώρες το 24ωρο πρέπει να είναι άπλετος ενώ τις υπόλοιπες 6 ώρες απόλυτο σκοτάδι.

Ηλικίες - στάδια του μεταξοσκώληκα.

Από τα αυγά, μετά την εκκόλαψη, βγαίνουν οι μεταξοσκώληκες. Το μέγεθός τους είναι 2 έως 3 χιλιοστά, όσο δηλαδή η μύτη ενός μολυβιού και έχουν χρώμα μαυριδερό. Στη φάση αυτή αρχίζει η εκτροφή τους που γίνεται είτε μέσα στα σπίνια είτε σε

ειδικά κατασκευασμένα κτίρια με μεγάλο όγκο, τα **κουκουλόσπιτα** ή "μπιτζικλίκια", πάνω σε ξύλινα κρεβάτια. Η εκτροφή του μεταξοσκώληκα γίνεται αποκλειστικά με φιλοκομμένα τρυφερά φύλλα μουριάς έξι φορές το εικοσιτετράωρο. Τα φύλλα κόβονται με ειδικό μαχαίρι, την "μπαλέτα", και είναι λεπτά, για να μπορεί να τα φάει ο μικρός μεταξοσκώληκας, που βρίσκεται στην πρώτη ηλικία. Επίσης τα φύλλα για να καταναλωθούν από τον μεταξοσκώληκα πρέπει να έχουν και την κατάλληλη υγρασία.

Από τη στιγμή που θα εκκολαφθεί ο μεταξοσκώληκας μέχρι την ώρα που θα πλέξει το κουκούλι, περνάει από πέντε κύρια στάδια, που ονομάζονται "**ηλικίες**". Η μια ξεχωρίζει από την άλλη από ένα ενδιάμεσο στάδιο που λέγεται "**ύπνος**". Έτσι λοιπόν, μόλις γεννηθεί ο μεταξοσκώληκας βρίσκεται στην πρώτη ηλικία. Τρώει συνεχώς και μεγαλώνει κάθε ημέρα σημαντικά. Όταν συμπληρωθούν τεσσαρισήμισι ημέρες περίπου μετά την εκκόλαψη, σταματάει να τρώει. Σηκώνει λίγο το κεφάλι προς τα πάνω και στη θέση αυτή μένει ακίνητος επί μία ως μιάμιση ημέρα. Το στάδιο αυτό ονομάζεται "ύπνος". Στην πραγματικότητα ο μεταξοσκώληκας δεν κοιμάται αλλά με ορισμένες κινήσεις που κάνει, φροντίζει να αποβάλλει το

παλιό του δέρμα, που ήδη λόγω της αύξησης του όγκου του δεν τον χωράει και να φορέσει ένα καινούργιο, πιο ευρύχωρο. Στη γλώσσα των σηροτρόφων αυτή η αποδερμάτωση ονομάζεται "άλλαγμα πουκαμίσου". Όσο διαρκεί ο ύπνος πρέπει να αποφεύγονται τελείως οι θόρυβοι μέσα στο σηροτροφείο και δεν επιτρέπεται να μετακινούνται ή να ενοχλούνται οι μεταξοσκώληκες. Όταν περάσει το στάδιο του ύπνου, οι σηροτρόφοι αραιώνουν τους μεταξοσκώληκες και τους μεταφέρουν σε άλλα κρεβάτια.

Στη συνέχεια ακολουθούν διαδοχικά οι επόμενες "ηλικίες" και "ύπνοι". Στη διάρκεια της εκτροφής που διαρκεί κατ' ανώτατο όριο 30 ημέρες, ο μεταξοσκώληκας περνά 5 ηλικίες και 4 ύπνους, καταβροχθίζοντας τεράστιες ποσότητες φρέσκων μορεόφυλλων. Έχει υπολογισθεί, ότι για την πλήρη εκτροφή 25 γραμμαρίων μεταξόσπορου απαιτούνται συνολικά 1000 κιλά μορεόφυλλα. Οι αριθμοί στην εκτροφή των μεταξοσκώληκων είναι στ' αλήθεια εντυπωσιακοί: από τα 2 έως 3 χιλιοστά μήκος που έχουν στην αρχή της ζωής τους, φθάνουν μετά από 30 ημέρες στο μήκος των 8-9 εκατοστών, αυξάνοντας το βάρος τους κατά 10.000 φορές!

Κλάδωμα.

Μόλις ολοκληρωθεί η εκτροφή τους

οι μεταξοσκώληκες μέσα σε 48 ώρες θέλουν να "κλαδώσουν", να πλέξουν δηλαδή τη μεταξωτή φωλιά τους (κουκούλι ή βομβύκιο). Ανεβαίνουν τότε στα κλαδιά πουρναριού που έχουν τοποθετηθεί στα κρεβάτια, βγάζουν από τους δυο μεταξογόνους αδένες τους το μετάξι και με κυκλικές κινήσεις του σώματός τους πλέκουν το κουκούλι. Το πλέξιμο γίνεται από έξω προς τα μέσα με οχτάρια και μέ-σα σε 50 ώρες ο μεταξοσκώληκας έχει τελειώσει το πλέξιμο κι έχει κλειστεί στο κουκούλι του. Κατά τη διάρκεια του κλαδώματος πρέπει να επικρατεί απόλυτη ησυχία και σκοτάδι και γι' αυτό τοποθετούν στα παράθυρα χαρτιά ή κλείνουν τα παντζούρια, αν υπάρχουν. Κάθε κουκούλι αποτελείται από μια συνεχόμενη μεταξωτή ίνα, με αρχή και τέλος μήκους 2.000 έως 2.500 μέτρων(!) και πάχους που φτάνει τα 0,0005 μ. Το μέγεθος και το βάρος του κουκουλιού δεν είναι ίδιο για όλους τους μεταξοσκώληκες. Η καλή, ποιοτικά και ποσοτικά παραγωγή, εξαρτάται από την φροντισμένη και σωστή εκτροφή, τις υγιεινές συνθήκες εκτροφής και το είδος του μεταξόσπορου.

Ξεκλάδωμα

Οι μεταξοσκώληκες παραμένουν κλαδωμένοι για 7-8 ημέρες και στη συνέχεια αρχίζει το "ξεκλάδωμα",

Μεταμορφωμένοι μεταξοσκώληκες σε πεταλούδες τρυπούν τα κουκούλια και βγαίνουν έξω για να ζευγαρώσουν.

Οι πεταλούδες μόλις βγουν από το κουκούλι πρέπει να ζευγαρώσουν για να γονιμοποιηθούν τα αβγά που έχει η θηλυκιά πεταλούδα στην κοιλιά της και να ολοκληρωθεί έτσι ο κύκλος της ζωής τους.

δηλαδή το μάζεμα των κουκουλιών από τα κλαδιά, που είναι μια γιορτή στην οποία συμμετέχουν συγγενείς και γείτονες. Τα κουκούλια συλλέγονται από τα κλαδιά με προσοχή για να μην καταστραφούν και στη συνέχεια συγκεντρώνονται σε καλάθια.

Η μεταμόρφωση

Σε 5 έως 10 ημέρες μετά το κλάδωμα ο μεταξοσκώληκας μεταμορφώνεται σταδιακά μέσα στο κουκούλι σε χρυσαλίδα. Στη συνέχεια η χρυσα-

του μεταξοσκώληκα.

Απόπνιξη

Μέσα σε 15 έως 18 το αργότερο ημέρες μετά το κλάδωμα, πρέπει να γίνει η "απόπνιξη" ή "ψήσιμο" των χλωρών κουκουλιών. Η απόπνιξη έχει σκοπό να θανατώσει τις χρυσαλίδες, πριν αυτές μεταμορφωθούν σε πεταλούδες και τρυπήσουν τα κουκούλια, κόβοντας τη συνέχεια της ίνας. Για την απόπνιξη χρησιμοποιούνται ειδικοί φούρνοι, που λειτουργούν με ατμό ή θερμό αέρα.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΤΣΙΑΚΙΡΗ

Βιομηχανική αναπήνιση του μεταξιού

λίδα μεταμορφώνεται σε πεταλούδα, η οποία, βγάζοντας ένα όξινο υγρό από το στόμα, ανοίγει μια μικρή τρύπα στο κουκούλι και βγαίνει έξω στην ελευθερία. Το χρώμα της πεταλούδας είναι άσπρο ενώ το πεπτικό της σύστημα είναι ατελές και δεν τρέφεται καθόλου.

Οι πεταλούδες ζουν 2 έως 3 ημέρες και μοναδική τους αποστολή είναι το ζευγάρισμα και η ωοτοκία. Η σύζευξη διαρκεί μερικές ώρες και οι θηλυκές γεννούν μέχρι 600 αυγά. Μετά, αρσενικές και θηλυκές πεθαίνουν. Έτσι ολοκληρώνεται ο βιολογικός κύκλος

Μετά την απόπνιξη τα ξερά κουκούλια απλώνονται για αρκετές μέρες στα κρεβάτια για να αεριστούν. Μετά γίνεται η διαλογή, κατά την οποία ξεχωρίζονται τα γερά, καλοσηματισμένα και ισομεγέθη κουκούλια, από τα σκάρτα. Τα ξερά πλέον κουκούλια είναι έτοιμα για να περάσουν στη φάση της επεξεργασίας. Από την εκτροφή ενός κουτιού μεταξόπορου 25 γραμμαρίων παράγονται 60-70 κιλά χλωρά κουκούλια και από αυτά, μετά την απόπνιξη, μένουν 20-30 κιλά ξερά, που δίνουν τελικά 3-4 κιλά μεταξωτή κλωστή.

Έχει δε υπολογισθεί, ότι στις 2 με 3 ημέρες που διαρκεί το στάδιο του κλαδώματος, ο μεταξοσκώληκας κάνει 60.000 έως 300.000 κινήσεις για να πλέξει το κουκούλι του.

ΕΠΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΥ (ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΙΑ)

Μετά τον πρωταγωνιστικό ρόλο του μεταξοσκώληκα στη δημιουργία της πρώτης ύλης, η σκυτάλη της αξιοποίησής της μεταβιβάζεται στον άνθρωπο. Πρόκειται για

πανηρό και χρονοβόρο, κατά τη διάρκεια του οποίου τα κουκούλια τοποθετούνται σε ειδικές μικρές λεκάνες με ζεστό νερό θερμοκρασίας 50^ο-60^ο C, για να διαλυθεί η μεταξόκολλα και να ξετυλιχθεί ευκολότερα η ίνα. Έμπειρες γυναίκες χτυπούν τις ζεματιστές φούσκες με ειδικές βούρτσες, για να βρεθούν οι άκρες των μεταξονημάτων, οι οποίες σκαλώνουν στις άκρες της βούρτσας.

Έπειτα ενώνονται 8 έως 10 ίνες στην ίδια ανέμη, όπου τυλίγεται το πρώτο νήμα.

Ο καθιστός αργαλιός δεν λείπει από κανένα σουφλιώτικο σπίτι.

την μεταποίηση του κουκουλιού, την **μεταξουργία**, που περιλαμβάνει τις φάσεις της *νηματοποίησης* και της *ύφανσης*. Και πάλι όμως είναι απαραίτητες μερικές διαδοχικές εργασίες.

Πρώτη είναι η **Αναπήνιση**. Η αναπήνιση είναι η πιο σημαντική και διακριτή εργασία, που διαφοροποιεί το μετάξι από τις άλλες υφαντικές ύλες. Είναι η διαδικασία μέσω της οποίας επιτυγχάνεται το τράβηγμα ή ξετύλιγμα της κλωστής από το κουκούλι και το τύλιγμά της σε ανέμες. Η αναπήνιση είναι ένα στάδιο δα-

Σ' όλη τη διάρκεια της αναπήνισης οι φούσκες βρίσκονται συνεχώς μέσα στο ζεστό νερό και το ξετύλιγμα γίνεται ταχύτατα, όπως θα ξετυλιγόταν ένα κουβάρι, αν τραβούσαμε την άκρη του νήματος. Κατά την επεξεργασία αυτή απαιτούνται πολύ μεγάλες ποσότητες νερού. Έχει υπολογισθεί, ότι για κάθε κιλό μεταξίου αντιστοιχούν 850 έως 1100 λίτρα νερού. Με το "τράβηγμα του μεταξίου" ασχολούνται κυρίως οι γυναίκες είτε σε οικοτεχνικό είτε σε βιομηχανικό επίπεδο. Η μεταξωτή κλωστή κατά την αναπήνιση τυλίγεται σε

θηλιές (ντουράδες) και είναι έτοιμη να περάσει στα στάδια προετοιμασίας για την ύφανση.

Μετά την αναπήνιση ακολουθούν το **"καλάμισμα"** (μασούρισμα ή καρούλιασμα) κατά τη διάρκεια του οποίου το μετάξι ξετυλίγεται από τις θηλιές και μαζεύεται σε μασούρια. Ακολουθεί το **"ζευγάρωμα"** και το **"στρίψιμο"**. Με το ζευγάρωμα συνενώνονται δυο ή περισσότερα νήματα, στρίβονται και έτσι δημιουργείται μια πολύ ανθεκτική κλωστή. Η κλωστή αυτή μαζεύεται σε καρούλια και είναι έτοιμη να χρησιμοποιηθεί στην ύφανση των μεταξωτών.

Στο "τυλιγάδι", μακρύ ξύλο μήκους 60-80 εκατοστών γίνεται το μέτρημα του στριμμένου μεταξιού σε "λυσίδια" (60-63 κλωστές δεμένες χωριστά) πριν προχωρήσει για την ύφανση. Το μετρημένο μεταξωτό νήμα ξανατυλίγεται σε καλάμια για να προχωρήσει στο "διάσιμο", δηλαδή το άπλωμα και την τακτοποίηση του νήματος που θα αποτελέσει το σημόνι του υφαντού. Το τακτοποιημένο και μετρημένο νήμα μαζεύεται αλυσιδωτά και τοποθετείται στο πίσω αντί του αργαλειού. Με το "μίτωμα", δηλαδή το πέρασμα των κλωστών στα μιτάρια του αργαλειού, το νήμα είναι έτοιμο για ύφανση, μετατροπή του δηλαδή σε ύφασμα.

Η ύφανση τόσο στην παραδοσιακή

όσο και στη βιομηχανική μορφή της βρίσκεται αποκλειστικά στα χέρια των γυναικών. Ο τύπος του αργαλειού είναι ο "οριζόντιος" ή "καθιστός" και είναι ξύλινος χειροκίνητος στην παραδοσιακή οικοτεχνία ή αυτόματος ηλεκτροκίνητος στη βιοτεχνία και βιομηχανία. Ο καθιστός αργαλειός δεν έλειπε από κανένα σουφλιώτικο σπίτι και οι γυναίκες ύφαναν ολομέταξα αραχνούφαντα υφάσματα από καθαρό μετάξι αλλά και σε συνδυασμό με άλλες υφαντικές ύλες, όπως μαλλί ή βαμβάκι (μαλλομέταξα, μεταξοβάμβακα). Τα Β΄ διαλογής κουκούλια τα επεξεργάζονταν και από αυτά έφτιαχναν κουκουλάρικα υφάσματα, που σε συνδυασμό με το μετάξι, έδιναν τα μεταξοκουκουλάρικα.

Το μετάξι σε νήμα ή ύφασμα βάφεται με φυτικές βαφικές ύλες (αρζάρι, καρυδόφυλλα, μυγδαλόφυλλα, σκλίθρο κ.α). Τα σουφλιώτικα μεταξωτά είναι φημισμένα σ' όλη την Ελλάδα για την ύφανσή τους, τα χρώματα και τα διακοσμητικά τους σχέδια. Στην παραδοσιακή σουφλιώτικη κοινωνία το μετάξι χρησιμοποιείται ευρέως για την κατασκευή υφαντών, για την ενδυμασία και τον εξοπλισμό του σπιτιού. Από μετάξι ήταν το "καφτάνι", (μακρύς εξωτερικός επενδύτης της γυναικείας φορεσιάς), η "θυμιατή ποδιά" (με εξαίρετα διακοσμητικά

**ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ
ΤΖΙΒΡΕ
Το κτίριο του
αναπηνιστη-
ρίου**

**Βιομηχανικός
εξοπλισμός
βαφής
μεταξωτών
υφασμάτων**

**Μικρό
αναπηνιστήριο**

**Εσωτερικό του
υφαντηρίου**

**Φούρνος
απόπνιξης
κουκουλιών**

Αναπηνιστήριο

**Λεκάνες
αναπήνισης**

**Κρεβάτια
στεγνώματος
κουκουλιών**

θέματα από πολύχρωμα μετάξια), το αντρικό πουκάμισο. Αλλά και το σουφλιώτικο σπίτι ήταν ντυμένο στα μεταξωτά: κουρτίνες, πετσέτες, τσεβρέδες, καλύμματα και πολλά άλλα. Η εκτροφή των πολυάριθμων μεταξοσκωλήκων και η επεξεργασία του μεταξιού απαιτούσε πολλά εργατικά χέρια, ιδιαίτερα κατά τη σηροτροφική περίοδο, που παλιότερα λάβαινε χώρα μια φορά το χρόνο (Μάιος-Ιούνιος). Η οικιακή ομάδα ήταν στο πόδι όλη την περίοδο της εκτροφής. Άνδρες, γυναίκες, παιδιά, νέοι και γέροι, είχαν έναν ουσιαστικό ρόλο. Όλοι οι χώροι του σπιτιού παραδίδονταν στον "απαιτητικό επισκέπτη", προσδοκώντας από αυτόν να τους αποδώσει πλουσιοπάροχα την

ανταμοιβή των κόπων τους. Οι μεταξοσκώληκες λοιπόν είχαν την προτεραιότητα στις ανέσεις, αφού απαιτούν χώρους καθαρούς και υγιεινούς, καλά αεριζόμενους αλλά όχι με απευθείας έκθεση στον ήλιο, συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας ιδανικές και χώρους όπου επικρατεί ησυχία. Μετά την 40ήμερη εκτροφή τους και όταν φθάνει η ώρα του ξεκλαδώματος γίνεται σωστό πανηγύρι. Πάνδημη η κοινότητα τρέχει να μαζέψει τα κουκούλια από τα κλαδιά στηριζόμενη στην αλληλοβοήθεια. Το μετάξι αποτελούσε για τη σουφλιώτικη κοινωνία κύριο εμπορευματικό προϊόν και απευθυνόταν στην ευρύτερη ελληνική και ευρωπαϊκή αγορά.

Η διάθεση του μεταξιού στην αγορά γινόταν με τη μεσολάβηση των κουκουλεμπόρων, οι οποίοι αγόραζαν σε χαμηλές τιμές τα χλωρά κουκούλια και τα προωθούσαν προς τις ελληνικές και ευρωπαϊκές μεταξοβιομηχανίες.

Στο Σουφλί, το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα αναπτύχθηκαν αξιόλογες βιομηχανικές μονάδες που απορροφούσαν τη ντόπια παραγωγή μεταξιού καθώς και ένα μεγάλο μέρος από το εργατικό δυναμικό της περιοχής. Κυρίως στα εργοστάσια εργαζόνταν κορίτσια (11-16 ετών), στην αναπήριση του μεταξιού και στην ύφανσή του, κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες που απέβαιναν πολλές φορές μοιραίες για τη ζωή

τους. Το σύνολο σχεδόν των κατοίκων του Σουφλίου ασχολείτο με την παραγωγή του μεταξιού, είτε ως παραγωγοί είτε ως έμποροι είτε ως εργάτες-εργάτισσες στα εργοστάσια. Σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής της πόλης, μπορεί να διακρίνει κανείς τη βαθιά επίδραση της καλ-λιέργειας του μεταξιού.

ΜΟΥΡΙΑ, ΜΕΤΑΞΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Τα φύλλα της μουριάς είναι η μοναδική κατάλληλη τροφή για τον μεταξοσκώληκα. Η μουριά ανήκει στο γένος *Morus* της οικογένειας *Moraceae*. Τα φύλλα της είναι οδοντωτά, με λαμπερό πράσινο χρώμα στην επάνω επιφάνεια, ενώ η κάτω είναι ελαφρά χνουδωτή. Υπάρχουν τουλάχιστον 12 είδη μουριάς που φύονται σε διάφορα μέρη της γης. Τα πιο σπουδαία από σηροτροφική άποψη είναι:

Η **μαύρη μουριά** (*morus nigra*). Κατάγεται από περιοχή της Κασπίας θάλασσας και έχει εισαχθεί και στη χώρα μας από πανάρχαια εποχή. Στην αρχαιότητα ήταν γνωστή με το όνομα *Συκάμινος* (Θεόφραστος) και *Μορέα* (Διοσκουριδής).

Η **άσπρη μουριά** (*morus alba*). Κατάγεται πολύ πιθανώς από την Κίνα και ήλθε στη χώρα μας στα βυζαντινά χρόνια μαζί με αυγά μεταξοσκώληκα, όπως αναφέρει ο Προκόπιος.

Η **κόκκινη μουριά** (*morus rubra*). Είναι γηγενής των Η.Π.Α. Από διαιτητική άποψη τα φύλλα της άσπρης μουριάς θεωρούνται τα καλύτερα. Από το 1956 εισήχθησαν στην Ελλάδα και ιαπωνικές ποικιλίες που έχουν το πλεονέκτημα να δίνουν φύλλα τρυφερά και κατά την διάρκεια των καλοκαιρινών ή φθινοπωρινών εκτροφών. Παλιότερα στους ελληνικούς μορεώνες φυτεύονταν 50-60 δέντρα μουριάς ανά στρέμμα, και

ανάμεσά τους υπήρχε διαθέσιμος χώρος για διάφορες οικιακές καλλιέργειες, όπως φασόλια, κουκιά και ρεβύθια. Σήμερα ένας σύγχρονος μορεώνας περιλαμβάνει 200-250 μουριές ανά στρέμμα, που είναι δέντρα ιαπωνικής και κινεζικής προέλευσης, με ύψος όχι μεγαλύτερο του ενάμιση μέτρου. Έχει υπολογισθεί, ότι για την εκτροφή ενός κουτιού 12.5 γραμμαρίων μεταξοσκώληκα απαιτούνται περίπου 500 κιλά μορεόφυλλων που παράγονται από 20 περίπου μουριές ηλικίας 10 έως 20 ετών ή από 40 μουριές ηλικίας 6-10 ετών. Για την καλλιέργεια της μουριάς

σουμε την μεγάλη περιβαλλοντική επιβάρυνση από την παραγωγή των τελευταίων. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ύλη για την παραγωγή του μεταξιού είναι τα φύλλα της μουριάς, ενώ για την παραγωγή του νάυλον και του συνθετικού μεταξιού είναι το πετρέλαιο, που όχι μόνον δεν είναι ανανεώσιμη πηγή ενέργειας αλλά με την καύση του προκαλεί ρύπανση του περιβάλλοντος.

Επιπλέον τα φυσικά συστατικά του μεταξιού αλλά και όλων των φυσικών ινών, αποικοδομούνται όταν επιστρέφουν στο έδαφος και δεν μπορούν να θεωρηθούν απόβλητα, ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο με τις συνθετικές

απαιτούνται όργωμα, καθαρισμός των δέντρων, πότισμα και λίπανση. Η οργανική λίπανση είναι προτιμότερη από την χημική, γιατί η εκτεταμένη χρήση των χημικών λιπασμάτων αλλά και φυτοφαρμάκων επηρεάζει όχι μόνον δυσμενώς το περιβάλλον αλλά μπορεί να επηρεάσει και τους ευαίσθητους μεταξοσκώληκες. Αν συγκρίνουμε από άποψη περιβαλλοντικών επιπτώσεων την παραγωγή της φυσικής ίνας του μεταξιού με την παραγωγή των αντίστοιχων τεχνητών ινών θα διαπιστώ-

ίνες. Ενώ δηλαδή οι φυσικές ίνες υπόκεινται σε μικροβιακή σήψη (διάσπαση), με τις συνθετικές ίνες δεν συμβαίνει το ίδιο και συνεπώς συσσωρεύονται.

Θα μπορούσε λοιπόν η σηροτροφία να αποτελέσει για την περιοχή Σουφλίου αλλά και άλλες περιοχές της χώρας ένα μοντέλο αειφόρου ανάπτυξης με ελάχιστες επιπτώσεις στο περιβάλλον και με την εκ νέου δυναμική παραγωγή ενός προϊόντος που βασίζεται απόλυτα στο τρίπτυχο ποιότητα-περιβάλλον-υγεία.

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΤΑΞΗΣ

Το πρόγραμμα της δημιουργίας ενός δικτύου προβιομηχανικών και βιομηχανικών μουσείων τεχνικού πολιτισμού, όπως αυτό παρουσιάστηκε αναλυτικά στο προηγούμενο τεύχος του Ελληνικού Πανοράματος ξεκίνησε με την δημιουργία του Μουσείου Μετάξης στο Σουφλί. Η έκθεση στεγάστηκε στο ισόγειο, παλιό κελάρι του αρχοντικού Κουρτίδη, που είναι το μοναδικό διατηρημένο αρχοντικό στο Σουφλί και κτίστηκε από ντόπιους μαστόρους το 1883. Στο αρχοντικό αυτό έζησε και εργάστηκε ο Κων. Κουρτίδης. (1870-1944),

Οθωμανικής κυριαρχίας. Η δεύτερη έχει ως θέμα την εκτροφή των μεταξοσκωλήκων (σηροτροφία). Η τρίτη την επεξεργασία του μεταξιού (μεταξουργία) με συγκριτικά παράλληλα από την προβιομηχανική και τη βιομηχανική περίοδο. Τέλος στην τέταρτη ενότητα αναλύεται το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκε η σηροτροφία-μεταξουργία τόσο στον ελληνικό χώρο όσο και στον ευρωπαϊκό (19ος -20ος αιώνες).

Την περίοδο αυτή ολοκληρώθηκε μια μουσειολογική προμελέτη για την επανέκθεση του υλικού αυτού και την επέκτασή του στον επάνω όροφο

Το Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί είναι ανοικτό κάθε μέρα εκτός Τρίτης με ώρες 10:00 - 14:00 και 17:00-19:00 (τη θερινή περίοδο) και 10:00-16:00 (τη χειμερινή περίοδο). Πληροφορίες στο τηλέφωνο 0554/23700

ιατρός, φιλόσοφος και ιστοριοδίφης, μια σημαντική προσωπικότητα του βορειοελλαδικού χώρου. Το αρχοντικό αυτό περιήλθε στην ΕΤΒΑ το 1976, ύστερα από δωρεά της κόρης του Μαρίας Κουρτίδη-Πάστρα.

Η μόνιμη έκθεση διαρθρώνεται σε τέσσερις εκθετικές ενότητες, όπως αυτές προέκυψαν από τη διεπιστημονική έρευνα (ιστορική, εθνολογική, αρχιτεκτονική). Η πρώτη εκθετική ενότητα παρουσιάζει τη διαχρονική ιστορία του μεταξιού από την Κίνα και φθάνει ως την περίοδο της

του αρχοντικού. Στόχος της επανέκθεσης είναι ο εμπλουτισμός και η αρτιότερη παρουσίαση του υπάρχοντος εκθεσιακού υλικού και η δημιουργία αίθουσας πολλαπλών χρήσεων στην οποία θα γίνονται ποικίλες δραστηριότητες (ομιλίες, προβολές, εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες εκδηλώσεις).

ΚΕΙΜΕΝΟ:

ΑΝΔ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

*ΕΘΝΟΛΟΓΟΣ - ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ
ΤΜΗΜ. ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΠΤΤΙ ΕΤΒΑ bank*

Το αρχοντικό Κουρτίδη όπου στεγάζεται
το Μουσείο Μετάξης

*Ποιό είναι όμως το Σουφλί;
Ποιά είναι η ιστορία και η εξέλιξή του; Τις απαντήσεις μάς δίνει στο θαυμάσιο
κείμενό της η κα. ΓΚΑΓΚΟΥΛΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ*

**Πελαργοί, οι
σταθεροί
επισκέπτες του
Σουλίου**

ΣΟΥΦΛΙ - Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

Εξήντα πέντε χιλιόμετρα βόρεια της Αλεξανδρούπολης, το Σουφλί ξεχύνει τα σπίτια του από τις κορφές των δίδυμων λόφων του Αη-Λιά προς τον εύφορο κάμπο του Έβρου. Αυτός ο κάμπος που κάποτε κατάφυτος με μουριές, τα ευλογημένα αυτά δέντρα, μάγευε τους ανοιξιάτικους μήνες τους περαστικούς, σήμερα γυμνωμένος πια από τους μορεώνες αναπολεί με το Σουφλί το παρελθόν του. Η εφαρμογή νέων τεχνικών και υλικών, ανάγκασε τους κατοίκους να εγκαταλείψουν την σηροτροφία και να ασχοληθούν με νέες πιο αποδοτικές καλλιέργειες. Παρ' όλα αυτά οι Σουφλιώτες επιμένουν να συνεχίζουν την παράδοση, προσαρμοσμένη στις νέες τεχνικές. Σήμερα στο Σουφλί παράγονται ακό-

μα άφθονα προϊόντα από το πολύτιμο νήμα του μεταξιού.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

Η ιστορία του Σουφλίου είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη ση-ροτροφία, αφού για μακρά χρονική περίοδο αυτή έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη ζωή του τόπου. Παρόλο που η σημερινή εικόνα της πόλης έχει υποστεί αλλαγές στο πέρασμα του χρόνου, τα κουκουλόσπιτα, μι-κρά ή μεγαλύτερα (τα "μπιτζικλίκια") κυριαρχούν ακόμη στο χώρο με τον επιβλητικό τους όγκο και στοιχειοθετούν την τόσο χαρακτηριστική μορφή του Σουφλίου. Η καταγωγή των Σουφλιωτών και η αρχή της πόλης παραμένουν ανεξακρίβωτες. Η έλλειψη γραπτών στοιχείων οδηγεί σε πιθανότητες και διαφορετικές απόψεις. Πρώτη ιστορική

μνεία της ύπαρξης του Σουφλίου αποτελεί το ταξιδιωτικό κείμενο του Εβλιγιά Τσελεμπί, ο οποίος πέρασε από την περιοχή το 1667 και αναφέρει το Σουφλί ("Σοφουλού") ως ένα από τα κεφαλοχώρια της περιοχής. Οι τάφοι που βρέθηκαν στα υψώματα δυτικά της πόλης ανάγονται κατά τους αρχαιολόγους στην Αλεξανδρινή εποχή και στη Ρωμαϊοκρατία. Ο τόπος αυτός κατοικήθηκε από τα παμπάλαια χρόνια από τους Θράκες. Από εδώ πέρασαν οι Μακεδόνες του Φιλίππου και του Μεγαλέξανδρου, οι Ρωμαίοι, οι Βυζαντινοί και οι Φράγκοι. Με την Τουρκική κατάκτηση πολλοί από τους χριστιανούς που έχασαν τα χωράφια τους εκπατρίστηκαν ή πήραν τα βουνά με αποτέλεσμα όμως να λιγοστέψει και η παραγωγή αγαθών. Τότε οι Σουλτάνοι έφεραν στη Θράκη χριστιανικούς πληθυσμούς από τη Μικρά Ασία, την Πελοπόννησο, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο. Στα μέσα του 16ου αιώνα ήρθαν στο Σουφλί Έλληνες από την Ήπειρο και τη Θεσ-

σαλία. Η κοινωνία απέκτησε μια νέα σύνθεση, δημιουργήθηκαν νέες συνήθειες, η γλώσσα εμπλουτίστηκε με νέο περιεχόμενο. Μετά την Ελληνική επανάσταση και ύστερα από το Σουλτανικό διάταγμα του 1839, που παραχωρούσε δικαιώματα ισονομίας στους μη τούρκους υπηκόους, αρχίζει έντονη η ανάπτυξη του Σουφλίου. Από το 19ο ως τις αρχές του 20ου αιώνα η πόλη γνωρίζει μια εξαιρετική οικονομική, πολιτική και πνευματική άνθηση. Το Σουφλί την εποχή εκείνη είναι εμπορικό και διοικητικό κέντρο, τόπος συγκέντρωσης και διακίνησης προϊόντων όλης της περιοχής που απλωνόταν και στην ανατολική όχθη του ποταμού Έβρου. Η πόλη παρουσιάζει μια ανοδική εξέλιξη σ' όλους τους τομείς, ακόμη και πληθυσμιακά. Υπάρχουν μαρτυρίες, ότι το 1912 το Σουφλί αριθμούσε 14.000 κατοίκους. Το Σουφλί είχε αναδειχθεί και σε σημαντικό βιοτεχνικό κέντρο. Πριν το 1922, λειτουργούσαν στο Σουφλί 60 μικρά καρποποιία και σιδηρουργεία

**Αποκαταστη-
μένα
κουκουλόσπιτα
στο κέντρο του
Σουφλίου**

Το κουκουλόσπιτο του Μαυρούδη Μπρίκα στην οδό Αποστόλου και Παναγιώτη Μπρίκα. Το κτίριο εδωρήθη στο Δήμο Σουφλίου από την οικογένεια Μπρίκα και είναι έτοιμο να φιλοξενήσει το Βυζαντινό Μουσείο και άλλες πολιτιστικές και πνευματικές δραστηριότητες.

και δυο μηχανοκίνητα εργοστάσια. Επίσης υπήρχαν 4 ατμοκίνητοι αλευρόμυλοι και αρκετές βιοτεχνίες πα-ραγωγής σισαμελαίου.

Η ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΟ ΣΟΥΦΛΙ

Η σύνθεση της κοινωνίας του Σουφλίου ήταν επαγγελματιο-βιοτεχνική και γεωργο-κτηνοτροφική. Κύρια παραγωγική απασχόληση ήταν η σηροτροφία, η αμπελουργία και η καρποποιία. Η σηροτροφία αν και πολύ διαδεδομένη δεν αποτελούσε μοναδική απασχόληση. Ήταν περισσότερο συμπληρωματική και εποχιακή. Είχε μπει σ' όλα τα Σουφλιώτικα σπίτια. Απασχολούσε το δήμενο Μάη - Ιούνη γεωργούς, εμπόρους, επαγγελματίες και άφηνε ένα ικανοποιητικό εισόδημα. Στις αρχές του 20ου αιώνα άρχισαν οι πρώτες προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό της σηροτροφικής παραγωγής με την κατασκευή μεγάλων οικημάτων για την εκτροφή των

μεταξοσκωλήκων. Παρουσιάστηκαν οι πρώτες βιοτεχνικές μονάδες, αργότερα κτίστηκαν οργανωμένες μονάδες-εργοστάσια, που απασχολούσαν αρκετές εργάτριες και εργάτες. Η αγορά κουκουλιών του Σουφλίου την εποχή εκείνη κατείχε την πρώτη θέση στο Βιλαέτι της Αδριανούπολης. Το 1908 στο Σουφλί υπήρχαν 13 αποθήκες κουκουλιών. Το πρώτο μεταξουργείο στο Σουφλί λειτούργησε από τους αδελφούς Αζαρία το 1903, και διέθετε 86 χειροκίνητες λεκάνες αναπήνισης. Το 1909 ο εμπορικός οίκος του Μιλάνο "Ceriano Fratelli", ιδρύει το δεύτερο αναπηνιστήριο μεταξιού, δυναμικότητας 40 ατμοκίνητων λεκανών. Την ίδια εποχή αναφέρεται στο Σουφλί και ένα τρίτο μεταξουργείο ιδιοκτησίας του εμπορικού οίκου Ι. Κουκούλη και υιών, που διέθετε 12 λεκάνες. Την εποχή αυτή η παραγωγή χλωρών κουκουλιών στο Βιλαέτι της Αδριανούπολης αυξήθηκε σημαντικά. Η παραγωγή μόνο

του Σουφλίου, κάλυπτε το 50% του συνόλου.

Η αύξηση των τελωνειακών δασμών στα κουκούλια και το μετάξι και η μεγάλη κρίση που σημειώθηκε αργότερα στις τιμές των κουκουλιών και του μεταξιού λόγω της μείωσης της διεθνούς ζήτησης, είχαν δυσμενείς επιπτώσεις στη σηροτροφική παραγωγή.

Οι Βαλκανικοί πόλεμοι, όπως και ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος, μετέβαλαν την περιοχή σε θέατρο πολεμικών επιχειρήσεων και είχαν ως συνέπεια την παράταση της σηροτροφικής κρίσης μέχρι το 1920.

Το 1922 με τη Συνθήκη της Λωζάννης και τον καθορισμό νέων συνόρων και Τουρκίας το Σουφλί δέχτηκε σοβαρό πλήγμα. Η οικονομική ζωή της πόλης επηρεάστηκε ουσιαστικά. Η μεταξοβιομηχανία του Σουφλίου, μετά το 1920 ταυτίζεται με την οικογένεια Τζίβρε. Εβραίοι έμποροι κουκουλιών από το Διδυμότειχο,

αγοράζουν το εργοστάσιο "Ceriano" και του προσθέτουν 54 χειροκίνητες λεκάνες. Παράλληλα νοικιάζουν και το μεταξουργείο του Αζαρία. Το 1925 ο Π. Χατζησάββας, πρόσφυγας από την Προύσα ιδρύει το τρίτο μεταξουργείο στο Σουφλί με δυναμικότητα 28 λεκάνες, ενώ οι Τζίβρε από το 1927 θέτουν σε λειτουργία το πρώτο υφαντήριο, με 16 ιστούς, στους οποίους προστίθενται αργότερα άλλοι 8. Το 1930 οι Τζίβρε εκμισθώνουν και το εργοστάσιο του Χατζησάββα και έτσι όλη η μεταξουργία του Σουφλίου περνάει κάτω από τον έλεγχο της οικογένειας αυτής. Η προμήθεια των χλωρών κουκουλιών γινόταν από τις αγορές του Σουφλίου, της Ορεστιάδας, του Διδυμοτείχου και της Έδεσσας. Η αναπηγισμένη μέταξα εξαγόταν αρχικά στο Μιλάνο και στη Λυών, ενώ μετά το 1924 το σύνολο της παραγωγής κατευθυνόταν στα μεταξουργία των Αθηνών, τη "Χρυσασαλίδα" και το "Ναθαναήλ".

Το Γυμνάσιο Σουφλίου. Το 1928 πυρκαγιά κατέστρεψε μέρος του Γυμνασίου, έκτοτε το αέτωμα δεν υπάρχει.

**Κουκουλό-
σπιτο του Στ.
Καλπάκα στο
Σουφλί. Όπως
έχει συμβεί και
σε άλλα τέτοια
κτίσματα τα
τελευταία
χρόνια έχει
αλλάξει χρήση
και έχει
μετατραπεί σε
κατοικία**

Τα εργοστάσια του Σουφλίου απασχολούσαν πάνω από 500 εργάτριες και εργάτες. Οι συνθήκες εργασίας ήταν σκληρές και τα ημερομίσθια ιδιαίτερα χαμηλά. Πολλά κορίτσια εργάστηκαν από μικρή ηλικία στο εργοστάσιο, μέχρι να αρραβωνιαστούν ή παντρευτούν, οπότε και αποχωρούσαν. Δεν είναι λίγες όμως οι κοπέλες που δεν πρόλαβαν να βιώσουν αυτή τη χαρά, θερισμένες από τη φυματίωση. Παραμένουν στους τοίχους των κλωστηρίων τα αυτοσχέδια στιχάκια τους, γεμάτα πόνος μα κι ελπίδα για το αύριο, να συγκλονίζουν με την αγνότητά τους. Συγκίνηση βαθιά και δέος προκαλεί και σήμερα η επίσκεψη στο παλιό συγκρότημα του εργοστασίου. Αδειανές οι μεγάλες του αίθουσες, μα η παρουσία των ανθρώπων ακόμα ζωντανή. Η πολύτιμη μεταξωτή κλωστή που πέρασε από τα χέρια εκατοντάδων νέων γυναικών βρίσκεται ακόμα εκεί στο αναπηριστήριο που σώζεται ανέπαφο σχεδόν από το

χρόνο. Χιλιάδες μέτρα μεταξωτό ύφασμα υφάνθηκε με τραγούδι και πόνος. Ο μόχθος και ο πόνος των ανθρώπων που πέρασαν απ' τους χώρους αυτούς και οι ελπίδες τους, η δόξα μιας εποχής που πέρασε, όλα είναι εδώ, ακόμα...

Ο Δήμος Σουφλίου, στον οποίο ανήκει σήμερα το συγκρότημα του μεταξουργείου "Τζίβρε" πήρε πρόσφατα την απόφαση να αξιοποιήσει το χώρο, προκηρύσσοντας Αρχιτεκτονικό διαγωνισμό. Ίσως τα κτίρια αυτά αποκτήσουν πάλι ζωή και ένα περιεχόμενο διαφορετικό.

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο οικισμός του Σουφλίου αναπτύχθηκε και πήρε τη σημερινή του μορφή στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα. Σήμερα διατηρεί σε σημαντικό βαθμό πολλές από τις δομές του παρελθόντος.

Το Σουφλί είναι χτισμένο στην ανατολική πλαγιά χαμηλού υψώματος με θέα προς τον κάμπο και τον ποταμό Έβρο. Οι πρώτες συνοικίες εμφανίστηκαν δυτικά ("Πάνω μαχαλάς" - "Καρκατσιλιά"). Ο νεώτερος οικισμός - ("Κάτω μαχαλάς", "Καμπιά") αναπτύχθηκε μετά τον 18ο αιώνα ανατολικά. Σήμερα αποτελεί μια ενότητα αφού οι διαφορές με το πέρασμα του χρόνου έχουν χαθεί, υπάρχουν όμως ακόμα οι ενδείξεις (παλιά πολεοδομικά συγκροτήματα, παλιές ονομασίες οδών και πλατειών) για τη δημιουργία των πρώτων συνοικιών.

Το πολεοδομικό κέντρο του οικισμού συγκεντρώνει τις βασικές λειτουργίες και δραστηριότητες - εμπορικές, επαγγελματικές, διοικητικές, πολιτιστικές. Παράλληλα, δημιουργούνται δευτερεύοντα κέντρα - μικρές πλατείες, γύρω από τα σχολεία, τις εκκλησίες, στο κέντρο των γειτονιών. Απ' αυτά ξεκινάει ένα σύστημα δρόμων προς τις άλλες γειτονίες και

μακρύτερα προς τους τόπους γεωργικής απασχόλησης και τους γειτονικούς οικισμούς.

Οι δρόμοι αυτοί που δεν υποτάσσονται σε αυστηρούς πολεοδομικούς κανόνες χάραξης είναι γραφικοί και κρύβουν εκπλήξεις για τον επισκέπτη σε κάθε στροφή τους. Το πλάτος τους δεν είναι σταθερό. Εμφανίζει αύξηση στα σημεία συμβολής, στις αυλόπορτες, ή όπου δημιουργούνται αδιέξοδα. Εκεί συχνά σχηματίζονται λανθάνοντα υπόκεντρα, που γίνονται κύτταρα κοινωνικής ζωής σε επίπεδο γειτονιάς. Χαρακτηριστικό στοιχείο των δρόμων είναι η επικοινωνία, η κοινωνική επαφή. Πέρα δηλαδή από τη λειτουργία τους ως κυκλοφοριακές αρτηρίες του οικισμού, ορισμένες ώρες της ημέρας μετατρέπονται σε επέκταση της κατοικίας, σε χώρους κοινωνικών επαφών. Οι ανθρώπινες σχέσεις διατηρούν ακόμα, σε πείσμα των καιρών και του νεωτερικού τρόπου ζωής, τη γλυκιά αίσθηση της

**Χαρακτηριστικό
Κουκουλό-
σπιτο
(μπιτζικλίκι)
στο Σουφλί.**

1930.
Αναπήνιση
μεταξιού στο
εργοστάσιο
Ευτέρπη του
Τζίβρε.

Δεκαετία του
1930.
Σουφλιώτισσες
με
παραδοσιακές
στολές.

επαφής, της ζεστής επικοινωνίας, της αλληλεγγύης.

Ένας βασικός οδικός άξονας που συνδέει το Σουφλί με τους άλλους οικισμούς του νομού, το διασχίζει σε όλο του το μήκος, παράλληλα προς τον ποταμό Έβρο και σε απόσταση πεντακοσίων περίπου μέτρων από αυτόν. Εδώ συγκεντρώνονται οι βασικότερες δημόσιες και κοινόχρηστες λειτουργίες του οικισμού. Η κεντρική πλατεία λειτουργεί, όπως στο παρελθόν

έτσι και τώρα, ως πυρήνας της κοινωνικής και οικονομικής, εμπορικής ζωής. Απ' αυτήν ξεκινάει ένας δεύτερος δρόμος βασικής σημασίας για την κυκλοφορία, που διασχίζει τον οικισμό προς τα δυτικά και στην πορεία του διακλαδώνεται ακτινωτά στις γειτονίες. Με το πέρασμα του χρόνου έχει μετατραπεί κι αυτός σε περιοχή εμπορικών συναλλαγών, σε κέντρο κοινωνικών δραστηριοτήτων, διευκολύνοντας τις ανθρώπινες επαφές.

Στο Σουφλί η οικοδομημένη μάζα υπερέχει σε σχέση με το περιβάλλοντο φυσικό χώρο. Αποτελεί ένα συγκροτημένο σύνολο, στο οποίο κυριαρχούν τα μεγαλοπρεπή κουκουλόσπιτα, που επιβάλλονται στο χώρο και καθορίζουν την τόσο χαρακτηριστική μορφή του Σουφλίου.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του Σουφλίου είναι όχι μόνο η αναλλοίωτη στην πορεία του χρόνου πολεοδομική του οργάνωση, αλλά και η διατήρηση σε σημαντικό βαθμό του

δομημένου χώρου, που οφείλεται σε πολλούς λόγους, κυρίως κοινωνικούς και οικονομικούς. Αρκετά σπίτια έχουν διατηρήσει σχεδόν αμετάβλητους τους σηροτροφικούς τους χώρους, ενώ η σημερινή μορφή των περισσότερων προέκυψε ουσιαστικά από διαδοχικές προσθήκες σε παλιό πυρήνα κατοικίας. Η σηροτροφία βάζει το στίγμα της στην αρχιτεκτονική μορφή του οικισμού και τη λειτουργική οργάνωση του χώρου της κατοικίας, η οποία εκτός από χώρο διαμονής, λειτουργεί και ως οικονομική, παραγωγική μονάδα.

Τα σπίτια χτίστηκαν από λαϊκούς τεχνίτες (δουλγκέριδες) Σουφλιώτες. Είναι κατασκευασμένα από παραδοσιακά υλικά-ξύλο, πέτρα, πλίνθοι χειροποίητοι. Το ισόγειο συνήθως κατασκευάζεται με πέτρα και χρησιμοποιείται ως αποθήκη ή και ως στάβλος το χειμώνα. Ο όροφος είναι πλινθόκτιστος, ενώ πολλές φορές κτίζεται με ξύλινο σκελετό και ελαφριά κατασκευή ("τσατμά"). Τα κουφώμα-

τα είναι ξύλινα. Στους ορόφους τα παράθυρα των δωματίων και της "σάλας" είναι τόσο πυκνά, ώστε καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα των τοίχων. Ο μεταξοσκώληκας, ως άρατος αρχιτέκτων υπαγορεύει τους κανόνες δόμησης και επιβάλλει τις αυστηρές του απαιτήσεις. Συνήθως τα σπίτια είναι ανεπίχριστα εξωτερικά. Το κόκκινο χρώμα των χειροποίητων πλίνθων κυριαρχεί. Στις σοβαντισμένες όψεις κτιρίων το χρώμα έχει περιορισμένη

Οικία Αζαρία και Πάππο Αβραάμ. Βρισκόταν στην οδό Βασ. Γεωργίου. κατεδαφίστηκε

Το ξεκλάδωμα των κουκουλιών.

ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ: ΣΟΥΦΛΙΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ / ΜΙΧΑΗΛΣ ΠΑΤΕΛΗΣ / ΞΑΝΘΗ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2000

χρήση - κυριαρχεί η ώχρα και το λευκό. Σχεδόν όλα τα σπίτια διαθέτουν σχετικά ευρύχωρη αυλή, όπου γίνονταν το ξεφόρτωμα των μορεόφυλλων. Εκεί υπήρχαν τα βοηθητικά κτίσματα, δηλαδή φούρνοι, αποθήκες, θερινά μαγειρεία, πηγάδια. Πολλά από αυτά σώζονται και χρησιμοποιούνται και σήμερα.

Η σηροτροφία επηρέαζε ουσιαστικά την οργάνωση του χώρου του σπιτιού και τη ζωή σ' αυτό, αφού στους δυο κρίσιμους μήνες της εκτροφής των μεταξοσκωλήκων, αυτοί εκτόπιζαν την οικογένεια από το μέγιστο του χώρου, έχοντας την προτεραιότητα και αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τις ανάγκες του ανθρώπου. Αυτό το γεγονός καθόριζε τη λειτουργική οργάνωση του σπιτιού και τη μορφολογία του.

Τα πιο χαρακτηριστικά όμως και ιδιόμορφα κτίσματα του Σουφλίου είναι τα "μπιτζικλίκια", που εξυπηρετούν αποκλειστικά τις ανάγκες της σηροτροφίας. Χτίζονται συνήθως από εμπόρους κουκουλιών ή από τις ευπορότερες οικογένειες, για σηροτροφία σε μεγάλη κλίμακα.

Προορίζονται δηλαδή για τους μεταξοσκώληκες και όχι για τον άνθρωπο. Είναι συνήθως διώροφα ή τριώροφα με απλή ορθογωνική κάτοψη και σ' όλο το ύψος τους καλύπτονται από πολυεπίπεδα ξύλινα κρεβάτια για την εκτροφή των μεταξοσκωλήκων ή για το στέγνωμα και την αποθήκευση των ψημένων κουκουλιών. Από τον υπολογισμό του χώρου που καταλαμβάνουν οι μεταξοσκώληκες κατά την περίοδο της σηροτροφίας, διαπιστώνεται ότι αυτός είναι τετραπλάσιος του συνολικού δομημένου χώρου όλου του οικισμού, το εμβαδόν δηλαδή των κρεβατιών για την εκτροφή των μεταξοσκωλήκων είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερο από τον χώρο του κτίσματος στο οποίο αυτά στεγάζονται και φθάνει τις επτά φορές στα μπιτζικλίκια.

Το τέλος του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα, εποχή ανάπτυξης της οικονομικής ζωής του τόπου, οδηγεί παράλληλα στην ανάπτυξη του Σουφλίου ως αστικού κέντρου. Εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια αστικής τάξης.

Η εμπορευματική παραγωγή που κερδίζει έδαφος, έχει ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση πλούτου. Ένα μέρος του χρησιμοποιείται στην κατασκευή κατοικίας που ξεχωρίζει με την ιδιαίτερη φροντίδα της, από το συνηθισμένο τύπο κατοικίας της λαϊκής τάξης. Έτσι εμφανίζονται τα γνωστά αρχοντικά - τα σπίτια των εύπορων οικογενειών, χαρακτηριστικά δείγματα αστικής εκλεκτικιστικής αρχιτεκτονικής, δημιουργήματα ιδιαίτερα καλαίσθητα και επιβλητικά.

Η αφοσίωση των Σουφλιωτών στη μόρφωση, τις τέχνες και τον πολιτισμό βρίσκουν έκφραση, την ίδια περίοδο, στην κατασκευή σχο-λείων και μεγαλόπρεπων εκκλησιών. Τα περισσότερα από αυτά σώζονται και σήμερα, φορείς μνήμης μιας εποχής γεμάτης πλούσιο περιεχόμενο, μιας ζωής δημιουργικής, γεμάτης μόχθο και πόνο μα και ενεργούς αναζήτησης και ελπίδας για το μέλλον.

Έργα τέχνης μοναδικά έχουν διασωθεί στις εκκλησίες της πόλης. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο της εκκλησίας του Αη-Γιώργη θεωρείται μοναδικό. Έργο παλιών μαστόρων από τα παράλια της Προποντίδας και την Κωνσταντινούπολη κοσμεί και σήμερα το ναό. Η ταυτότητα του αρχιμάστορα Σταμάτη Ταλιαδούρου, αποτυπωμένη σε επιγραφή του 1861, προκαλεί και σήμερα συγκίνηση για το έργο ψυχής που έχει καταθέσει πάνω στο σκαλιστό ξύλο.

ΚΕΙΜΕΝΟ:
ΓΚΑΓΚΟΥΛΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

Μεταξωτά Σουφλίου ΜΠΟΥΡΟΥΛΙΤΗ

"Δημιουργίες στο Μετάξι"

Συνεχίζοντας την παράδοση στο χειροποίητο κέντημα και στο υφαντό εδω και 30 χρόνια η οικογένεια Μπουρουλίτη εξακολουθεί να προσφέρει τις δημιουργίες της.

Χειροποίητα Υφαντά, Μεταξωτά, Είδη Λαϊκής Τέχνης, Παλαιούς Τσεβρέδες, Αντίκες, Στολές Θρακιώτικες για συγκροτήματα.

Με κίνητρο την αγάπη τους για τον τόπο και την παράδοση δημιούργησαν στο χώρο τους ένα ιδιωτικό Λαογραφικό Μουσείο ανοιχτό για το κοινό και για οργανωμένα γκρουπ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΠΟΥΡΟΥΛΙΤΗ

εκθέτουμε μια μεγάλη συλλογή παλιών αντικειμένων, παλιά νομίσματα, συλλογές από παλιές φωτογραφίες, καρτποστάλ κ.α.

1) Ελ. Βενιζέλου 12, ΣΟΥΦΛΙ Τηλ: 0554 24168 (Συστεγάζεται και το Λαογραφικό Μουσείο)

2) 25ης Μαρτίου 30, ΣΟΥΦΛΙ Τηλ: 0554 22413

3) 2ο Χιλ. Σουφλί - Αλεξανδρούπολης ΣΟΥΦΛΙ Τηλ. 0554 22088

4) 2ο Χιλ. Αλεξανδρούπολης - Κομοτηνής (Hotel Alexander) Τηλ. 0551 40144

ΚΑΡΑΒΑΡΓΙΩΤΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ
25ης Μαρτίου 13 - ΣΟΥΦΛΙ
Τηλ. / Fax: 0554 22111